

MENTOR ȘI DISCIPOL

Lilla Proics: Mentorul ca moașă

Cu ce expresii descriem situațiile în care se obțin sau se dau mai departe cunoștințe? Ce fel de tradiții oglindesc ele? Care este potențialul interacțiunilor profesionale formale și informale? Interviu de Lilla Proics cu Péter Kárpáti, autor dramatic și regizor, profesor al Universității de Teatru și Film din Budapesta și al Universității de Arte din Târgu Mureș, Andrea Tompa, scriitoare, și András Visky, autor dramatic și dramaturg, amândoi profesori la Facultatea de Teatru și Televiziune a Universității Babeș-Bolyai din Cluj.

Bea Kovács: O, Căpitan, Căpitane? Oameni de teatru tineri și mentorii lor: reportaj despre ce e, ce lipsește și ce ar fi, dacă

Acest reportaj explorează diferitele atitudini din rândul oamenilor de teatru tineri față de mentorii lor, respectiv față de figura mentorului în general. Artiștii povestesc despre persoanele de la care au învățat meserie și își împărtășesc opinia despre raportul mentor-discipol la un nivel mai abstract. În afară de exemplele concrete, artiștii prezintă reflexiile lor asupra statutului de mentor. În discuții apar experiențele lor din timpul debutului profesional, și diferențele acestei etape față de traseul altor generații. Se menționează și unele probleme legate de educația în domeniul teatrului pentru comunitatea maghiară din România.

Anchetă

Tema principală a numărului de față a revistei noastre este raportul mentor-discipol, profesor-student. I-am rugat pe mai mulți actori maghiari din România să vorbească despre propriile lor experiențe și gânduri în legătură cu figura mentorului, cu eventuala lui absență și cauzele acesteia, cu posibilele conexiuni dintre generații de artiști. Ne-au răspuns: Erzsébet B. Fülöp, Katalin Berekméri, Lóránt Csatlós, Csilla Dálnoky, Andrea Fincziski, Enikő Györgyjakab, László Mátray și Ferenc Sinkó.

CRITICĂ

Yvette Jankó Szép: Ferma oamenilor: o poveste despre animalele teatrale

După o pauză lungă, Teatrul Maghiar de Stat din Cluj și-a redeschis porțile cu spectacole offline. Cu această ocazie a avut loc premiera spectacolului *Ferma animalelor*, adaptat la scenă și transformat în musical de Zoltán Puskás după satira politică a lui Orwell. Cronica lui Yvette Jankó Szép pornește în mod original de la particularitățile speciei de fabulă și ale antropomorfizării ca mijloc poetic, luând în considerare și schimbările provocate de pandemie care au afectat viața teatrală. Autoarea accentuează actualitatea problemelor prezentate în spectacol, punându-le în contextul filosofiei postumaniste. Ea propune o definiție a ființei umane ca fiind „animal teatral,” și analizează din acest unghi succesul spectacolului.

Andrea György: O comedie Covid

Critica semnată de Andrea György pornește de la analiza felului în care teatrele au reacționat la perioada pandemiei. Ea plasează spectacolul regizat de Attila Keresztes în spațiul liminal dintre genurile artistice și cele de divertisment. Adaptarea contemporană după *O tragedie romană* este o reflexie puternică asupra cutumelor publicului, adică ale comunității locale, fiind o producție de tip „teatru în teatru” de critică socială. Andrea György evaluează fuziunea dintre genuri și epoci propusă de echipa de artiști.

Péter Demény: De ce voiam de fapt să mă răscol?

Spectacolul *Voiam să mă răscol cu voi*, bazat pe romanul lui Attila Bódi, adaptat la scenă de Olga Barabás și regizat de Aba Sebestyén, a fost prezentat la Studioul Yorick din Târgu Mureș.

Critica lui Péter Demény subliniază atuurile versiunii scenice, observând interdependența dintre muzică și performanța actorilor. De asemenea, arată felul în care acest spectacol cu tematică retro este accesibil pentru mai multe generații. Autorul consideră că rememorarea amănunțită a trecutului istoric, cuplată cu minimalismul scenografiei, este capabilă să atragă atenția și celor care nu au amintiri proprii legate de restricțiile din perioada dictaturii.

Eszter Kovács: Ne prefacem că

Eszter Kovács scrie despre spectacolul de carantină neconvențional și experimental prezentat la Teatrul Maghiar de Stat Csiky Gergely din Timișoara, abordându-l la intersecția dintre teatru și film, prezență fizică și univers virtual, autori canonici și probleme actuale. *Omul care nu putea vorbi decât ceea ce citea* în regia lui Adrian Sitaru depășește convențiile spectacolelor de teatru înregistrate și difuzate prin video, explorează spațiul de joacă oferit de mediile digitale, devenind o creație hibridă și astfel o pată de culoare în oferta teatrală din România. Critica lui Eszter Kovács descrie experiența personală de spectator, reflectând asupra schimbărilor care au avut loc în procesul de receptare și asupra problemelor sociale și istorice abordate de spectacol.

ESEU

Réka Bartha: Voyeurism aseptice, sau maratonul experiențelor „achiziționate”. 11 spectacole de teatru în vitrină, realizate de trupa Teatrului Tomcsa Sándor

Teatrul Tomcsa Sándor din Odorheiu Secuiesc a realizat un proiect cu totul special, drept răspuns la provocările apărute odată cu restricțiile impuse din cauza pandemiei. *Pentru o perioadă nedeterminată* a fost o serie de 11 schițe de teatru în vitrină, pe care artiștii nu le-au anunțat în prealabil, ci pur și simplu le-au prezentat trecătorilor în diferite spații ale orașului. Regia este semnată de Vladimir Anton. Eseul lui Réka Bartha analizează această producție, oferind informații valoroase despre istoria folosirii spațiului de vitrină pentru spectacole.

Gergely Frumen: Broasca și butoh-ul

Spectacolul *Mnemosyne*, regizat de József Nagy și prezentat în 2018 este abordată de Gergely Frumen în contextul modelelor despre funcționarea memoriei. Această producție este marcată de dinamica dintre amintirile personale și cele universale, care se împletesc. Care este însă legătura dintre cadavrele de broască, numite lame de broască, respectiv reprezentarea lor fotografică, și dansul butoh? Frumen consideră că această conexiune constă în dorința de a opri timpul, de a păstra clipa într-un cadru fix, ceea ce îmbină elementele vii și cele moarte în memorie.

Nóra Ugron: Secțiunea transversală a societății românești postsocialiste în cinci prelegeri. Despre stagiunea digitală a *Stagiunii de Teatru Politic*

În eseul lui Nóra Ugron sunt analizate spectacolele din cadrul *Stagiunii de Teatru Politic* din București din toamna anului 2020 care pot fi vizionate online, printre care au figurat două premiere (*Matern*, *Capete Înfierbântate 2020*), respectiv înregistrările din anul curent ale unor spectacole montate în anii trecuți (2012: *subPământ*, 2017: '90, 2019: *Lucrător Universal*). Ugron încadrează descrierea atât din punct de vedere tematic cât și estetic a spectacolelor între angajamentele mai largi ale Stagiunii la care a colaborat regizorul David Schwarz, și ajunge la concluzia că acest program teatral nu numai că pune în scenă problemele societății românești de după schimbarea regimului comunist, dar totodată face perceptibilă o experiență a realității care lipsește de pe scenele teatrului de artă.

INTERVIU

Csaba Boros: „Pe scenă să intre doar materiale de calitate” – discuție cu compozitorii de teatru Boldizsár Csíky, Attila Demény, György Orbán și György Selmeczi

Boldizsár Csíky, Attila Demény, György Orbán și György Selmeczi se numără printre cei mai semnificativi compozitori de teatru în Transilvania și în Ungaria. Csaba Boros a îmbinat interviurile individuale cu ei într-o discuție complexă despre creația independentă și specificul muzicii de scenă. Citind poveștile personale ale intervievaților, putem avea parte de momentele chinuitoare și cele exuberante ale diferitelor cooperări cu regizori de teatru și film, de experiența grotescă din perioada dictaturii, și de drumul către această meserie aparte.

PIESĂ

Réka Dálnoky: Tévedések tárháza / Intenții rătăcite

Cu această piesă de teatru, Réka Dálnoky a câștigat concursul de dramă anunțat de Fundația Communitas pe tema coexistenței româno-maghiare. Piesa a fost montată în cooperare de Companiile Liviu Rebreanu și Tompa Miklós ale Teatrului Național din Târgu Mureș în cadrul evenimentelor organizate cu ocazia centenarului Marii Uniri. Asemenea altor piese de teatru scrise despre acest subiect, în abordarea lui Dálnoky textul bilingv și distribuția mixtă sunt de nelipsit. *Tévedések tárháza / Intenții rătăcite* prezintă astfel jocurile culturale și de putere legate de înțelegere și de neînțelegere. Spectatorul are un rol central din momentul intrării în sală până după ieșire. Scenele sunt puse într-un cadru de concurs de televizor, făcând o aluzie la competiția dintre etnii. Iar într-un show poate avea loc orice: probe de sport, demonstrarea diferitor abilități, prelegere din domeniul științelor sociale, chiar și autoreflexie artistică și discutarea conflictelor din echipa de artiști. Piesa pare să sugereze astfel că în afara cadrului construit de spectacol nu există nicio situație care să nu fie mai mult sau mai puțin marcată de conflictele coexistenței etnice. În același timp, arată și faptul că deciziile pe care le luăm în aceste situații au consecințe, așa că nu e indiferent ce alegem.

MASTER AND DISCIPLE

Lilla Proics: The Master as Midwife Attending the Birth

What terms do we have for situations of knowledge transfer and knowledge production and how do they fit into our traditions? What can be achieved through formal and non-formal professional-educational relationships? Péter Kárpáti, playwright-director, teacher at the Freeszfe from Budapest and the Târgu Mureș University of Arts, writer Andrea Tompa and playwright-dramaturg András Visky, teachers at the Faculty of Theatre and Film of the Babeș-Bolyai University in Cluj were interviewed by Lilla Proics.

Bea Kovács: Oh, captain, my captain? Young theatre-makers and their masters: a report on what is, what's not, and everything in between

This reportage reveals the opinions of young theatre-makers on how they relate to masters or to the concept of a master in their professional lives, from whom have they learned and are learning their profession, and how they see the master-student relationship on a theoretical level. It's not just about concrete examples and names, but there also philosophical reflections on the question of craftsmanship and how the new generations' careers differ from those of the past. In a broader context, the issue of Hungarian theatre education in Romania is also discussed.

Survey

For the main topic of our issue, the master-student, teacher-student relations in Romanian Hungarian theatre, we asked several Transylvanian actors to write and talk about their own experiences and how they think about the concept of the master, his/her figure, possible absence, the reasons for these, and the connections between the generations of artists. Responses from Erzsébet B. Fülöp, Katalin Berekméri, Lóránt Csatlós, Csilla Dálnoky, Andrea Fincziski, Enikő Györgyjakab, László Mátray and Ferenc Sinkó are included in this compilation.

CRITICISM

Yvette Jankó Szép: Human Farm, or about Animals in the Theatre

After a long hiatus, the Hungarian State Theatre of Cluj performed again in front of a live audience: this time they presented *Animal Farm*, a musical theatre adaptation of Orwell's political fable, directed by Zoltán Puskás. In her original review of the performance, Yvette Jankó Szép reflects on the relevance of the performance, animal tales and anthropomorphisation, in the light of posthuman philosophy, in the context of the changes in the theatre-going habits caused by the coronavirus epidemic. The author attempts to define man as a theatrical animal and analyses the effectiveness and success of the production in relation to this.

Andrea György: A Covid Comedy

Andrea György's analysis of the performance starts with surveying the theatres' response to the pandemic period, placing production of Attila Keresztes in Târgu Mures between the genres of art theatre and entertainment. This contemporary retelling of *A Roman Tragedy* is a close reflection on the customs of the local audience and community, as well as a socially critical theatre-in-theatre production. The critic asks how successful the fusion that the creative team is attempting is.

Péter Demény: Why Would I Want to Rebel?

The play *I Wanted to Rebel with You*, based on the novel by Attila Bódi, directed by Aba Sebestyén and staged by Olga Barabás, was presented at the Yorick Studio in Târgu Mures. In his critique, Péter Demény discusses the success of the staging, the connection between music and acting, and reveals how a production with retro themes can appeal to representatives of several generations. The author believes that information-rich reminiscence and historical narrative, coupled with theatrical minimalism, can sustain attention even for those who did not live under the constraints of the previous regime.

Eszter Kovács: We Pretend

Eszter Kovács reflects on the innovative, experimental quarantine performance of the Csiky Gergely Hungarian State Theatre in Timișoara, at the intersection of theatre and film, presence and virtuality, classical authors and contemporary problems. Directed by Adrian Sitaru, *The Man Who Could Only Say What He Read* escapes the clichés of theatre recordings and, by bringing new media possibilities into play, appears as a hybrid genre on the Romanian theatre scene. In her critique, the author also discusses the experience of the spectator, the changing modes of reception and the socio-historical issues raised by the production.

ESSAY

Réka Bartha: Aseptic Voyeurism, or the "Acquired" Experience Marathon: Eleven Showcase Theatre Scenes Performed by the Sándor Tomcsa Company of the Theatre of Odorheiu Secuiesc

The Tomcsa Sándor Theatre in Odorheiu Secuiesc has responded with a special theatre project to the challenge of how to create theatre under the conditions of epidemiological restrictions.

The eleven etudes of an *Indefinite Time*, performed as unannounced events for passers-by in various venues and shop windows around the city, were directed by Vladimir Anton. In her essay, Réka Bartha also explores the historical antecedents of the use of window theatre spaces in her analysis of the production.

Gergely Frumen: Frog and Butoh

In his essay, Gergely Frumen approaches József Nagy's 2018 performance *Mnémosyne* from the perspective of the mechanisms of memory: through the intertwined dynamics of the personal and the universal, which fundamentally determine the production. But what is the connection between the frog carcasses, or the so-called frog plates, and the photos of them and the butoh dance? According to Frumen, they are linked by the freezing and slowing down of the moment, blending the living and the inanimate in memory.

Nóra Ugron: Cross-sectional view of the Romanian post-socialist society in five plays. On the digital season of *Political Theatre Season*

The essay of Nóra Ugron analyses the plays of *Political Theatre Season* (*Stagiune de Teatru Politic*) which were available online in the autumn of 2020, two of which were first performances (*Matern*, *Capete Înfierbântate 2020*), respectively were the recordings of earlier performances (2012: *subPământ*, 2017: '90, 2019: *Lucrător Universal*). Ugron frames the thematic and esthetical description of the play within the broader context of the Season hallmarked by stage director David Schwarz and concludes that repertoire not only stages the problems of the Romanian society after the regime change, but also makes perceivable a type of experience which is missing from the stages of the art theatres.

INTERVIEW

Csaba Boros: “Only Quality Material Should Be Written for the Stage”: Discussion with Theatre Composers Boldizsár Csíky, Attila Demény, György Orbán and György Selmeczi

Boldizsár Csíky, Attila Demény, György Orbán and György Selmeczi are unavoidable creators of theatre musical composition in Transylvania and Hungary. Csaba Boros has edited the interviews with them into a dialogue that explores the specific aspects of independent composition and stage composition. Through the stories of the interviewees, we can get closer to the agonizing and exhilarating moments of their collaboration with theatre and film directors, the grotesqueness of their existence under socialism, and the craft itself.

DRAMA

Réka Dálnoky: Misguided Intentions

Réka Dálnoky's play is the winner of the Communitas Foundation's drama competition on Romanian-Hungarian coexistence, which was staged as a joint production of the Liviu Rebreanu and Miklós Tompa Company of the National Theatre of Târgu Mures in 2018, as part of the centenary events. Like other Romanian-Hungarian dramas and theatre performances about Romanian-Hungarian coexistence, Dálnoky's text considers the approach to the theme inseparable from bilingualism and mixed casting. *Misguided Intentions* thus reveals situations of understanding, non-understanding, misunderstanding, cultural and power games in which the spectator plays an important role from the moment of seating to the moment of leaving the theatre. The author frames the events as a show reminiscent of TV contests, referring to ethnic rivalries. And the show has it all: a sports match, a skills competition, a social science presentation, and even theatrical self-reflection, revealing the conflicts of a bilingual acting team. The drama seems to suggest that there is no situation before or after the constructed theatre that is not permeated by the conflictual relations of ethnic coexistence in a visible or less visible way. It also points out that it matters how we decide and what we choose in these situations.

JÁTÉKTÉR – erdélyi színházi folyóirat és portál

Szerkesztőség: Bakk Ágnes Karolina, Biró Réka, Deák Katalin, Kovács Bea, Ungvári Zrínyi Ildikó, Varga Anikó (főszerkesztő), Zsigmond Andrea

Munkatársak: Benedek Levente (borítóterv), Adrian Ganea (logó, dizájn), Molnár Rozália (tördelés), Deák Szidónia (korrektúra), Rigán Lóránd (fordítás)

Előfizetés: Kovács Gábor (kovacs.jatekter@yahoo.ro)

Színházak hírei: Dunkler Réka (jatekteroffice@yahoo.com)

A lapot alapította 2012-ben Sebestyén Rita és Kötő József. Alapító szerkesztőség: Sebestyén Rita (főszerkesztő), Ungvári Zrínyi Ildikó, Karácsonyi Zsolt. Az alapító szerkesztőség munkatársai: Demény Péter, Zsigmond Andrea, Dunkler Réka, Albert Mária, Szilágyi N. Zsuzsa.

A lap felelőssége abban áll, hogy teret adjon a véleménynyilvánításnak. A lapszámban közölt cikkek a szerzők és a nyilatkozók véleményét tükrözik, amelyek nem feltétlenül egyeznek a szerkesztőség véleményével.

Responsabilitatea revistei noastre este de a găzdui opiniile, oricât de diverse, ale colaboratorilor noștri. Responsabilitatea pentru conținutul fiecăruia text aparține autorului.

The journal is only liable for allowing free expression of opinions. Responsibility for the views expressed in the articles rest solely with the authors.

ISSN 2285 –7850

ISSN-L 2285 –7850

Készült a csikszeredai ALUTUS nyomdában

Felelős vezető: Hajdú Áron igazgató

Csikszereda, Hargita út 108/A.

Tel.: + 040 266 372 407

TÁMOGATÓK

Bethlen Gábor Alap
Communitas Alapítvány
Nemzeti Kulturális Alap

Revistă culturală finanțată
cu sprijinul Ministerului Culturii

Albert Mária
Bajka-Barabás Réka
Boros Kinga
Deák Réka
Jászay Tamás
+ öt anonim támogató

MINISTERUL CULTURII

nka
Nemzeti Kulturális Alap

